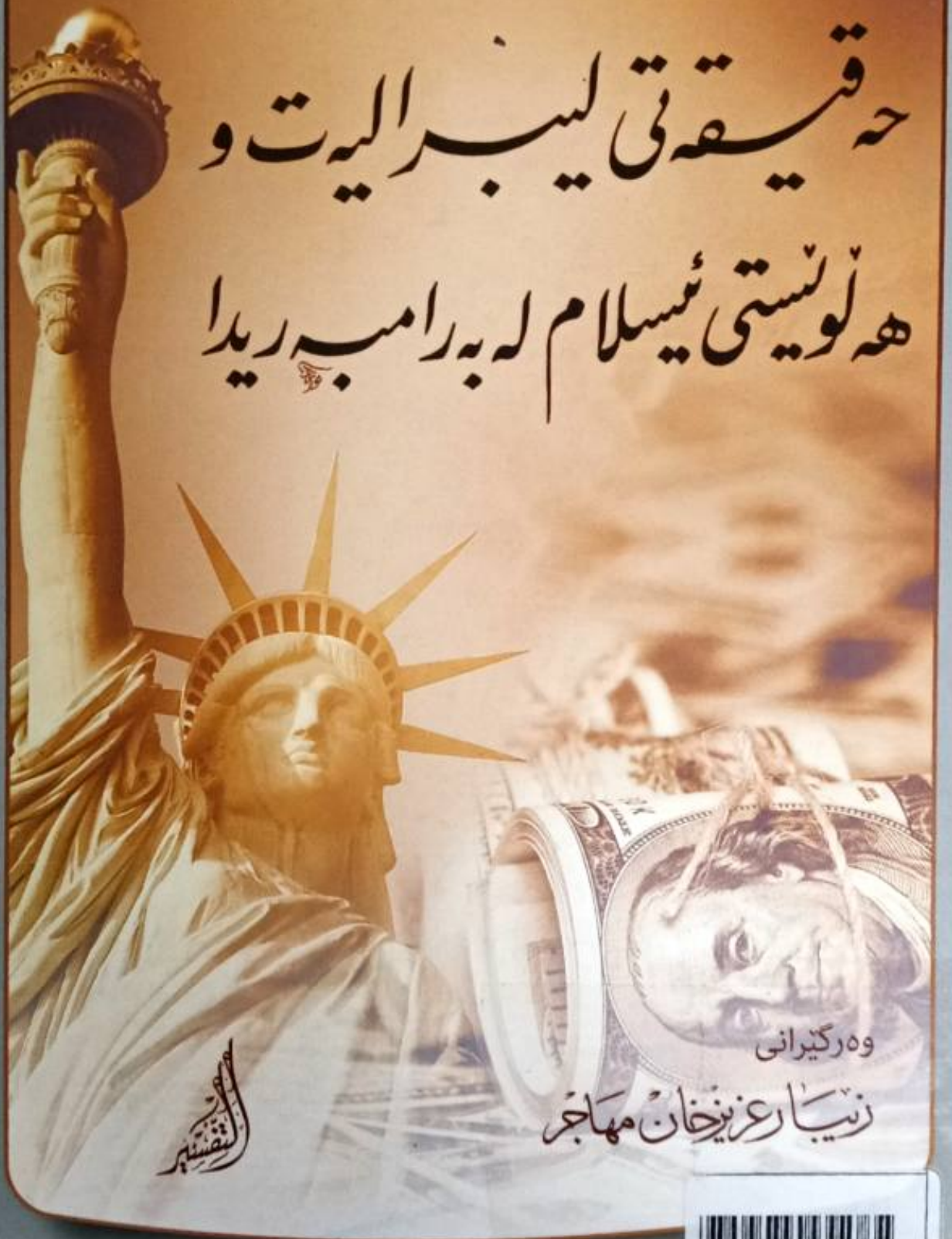
حقيقة الليبرالية و موقف الاسلام منها

زنجیرەی هزری هاوچەرخی ئیسلامی 64

د. عبدالرحیم صمایل السامی

حەقیقەتی لیبرالیەت و هەڵوێستی ئیسلام لە بەرامبەریدا

وەرگێرانی

زێیار عەزیز خان مهاجر

20583

Preview sample - page 1 of 10 - Soran University Academic Digital Library

حەقیقەتی لیبڕالیەت و هەڵوێستی ئیسلام لە بەرامبەریدا

نوسەر
د. عبدالرحيم صمايل السلمي
وەرگێڕانی
زێبار عزیزخان مهاجیر

بڵاوکردنەوەی
نوسینگەی تەفسیر بۆ بڵاوکردنەوەو ڕاگەیاندن
خــەت
نــەوزاد کۆیــی
نەخشەسازی ناوەوە
هیوا کۆمپیوتەر
بــــــەرگ
محمد سیامەند
قەبارەی کتێب
٢٤x١٧ - (٧٦٤) لاپەڕە
نۆرە و ساڵی چاپ
یەکەم ١٤٣٧ ك - ٢٠١٦
تــــیراژ
١٥٠٠ دانە

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (٦٥)
ساڵی ٢٠١٤ی پێدراوە

هەموو مافێکی لە بەرگرتنەوە و بڵاوکردنەوەی پارێزراوە
Copyright©Tafseer Publishing

نوسینگەی تەفسیر
بۆ بڵاوکردنەوەو ڕاگەیاندن
هەولێر - شەقامی دادگا - ژێر هوتێلی شیرین پالاس
+964 750 818 08 66
www.al-tafseer.com
tafseeroffice@yahoo.com
/TafseerOffice

Preview sample - page 2 of 10 - Soran University Academic Digital Library

ناوەڕۆک

پێشەکی وەرگێڕ	٥
پێشەکی نووسەر	٦
بەشی یەکەم: سەرهەڵدان و پەرەسەندنی لیبڕالیەت	١٥
سەرەتا	١٧
دەروازەی یەکەم: ئەوروپا لە نێوان لادانی ئاینی و زۆرداری سیاسی	٢٠
یەکەم: لادانی ئاینی	٢٠
١- دەستکاری کردنی ئینجیل	٢٢
٢- بڕواهێنان بە بیروباوەڕی سێکۆچکەیی	٢٨
٣- شتە داهێنراوەکانی ناو نەصرانیەت	٣٢
- بیروباوەڕی لە خاچدان و کردنە قوربانی	٣٢
- دەسەڵاتی کەهەنوتی	٣٣
- ڕەهبانیەت	٣٤
- نهێنیە پیرۆزەکان	٣٤
دووەم: زۆرداری سیاسی	٣٥
١- زۆرداری کڵێسا	٣٦
- وەستان دژی ئازادی هزری	٣٦
- زاڵبوونی سیاسەتی ستەمکارانە	٣٩
- کۆکردنەوەی باجەکان و کاری بەخۆڕایی	٤٠
٢- زۆرداری خانەدانەکان	٤١
٣- زۆرداری پاشایەتی	٤٥
دەروازەی دووەم: وەرچەرخانە هزریەکانی ئەوروپا بەرەو لیبڕالیەت	٥٠
یەکەم: بزوتنەوەی ئەدەبی هەڵگری ناڕاستەی مرۆیی (زیندووکردنەوەی داب و نەریتی ئیغریقی)	٥٠
١- زیندووکردنەوەی کەڵەپوری ئیغریقی	٥٢
٢- ئاڕاستەی مرۆیی	٥٢

Preview sample - page 3 of 10 - Soran University Academic Digital Library

٣- نازادی بەڕەڵایی	٥٤
٤- ڕۆڵی بۆرژووازیەت لە پاڵپشتی کردنی بزوتنەوەی نەدەبی مرۆیی	٥٤
دووەم: بزوتنەوەی چاکسازی ئاینی	٥٦
سێیەم: هزری تاقیکاری ماددی	٦٣
دەروازەی سێیەم: ڕۆڵی چینی ناوەند لە دەرکەوتنی لیبڕالیەت	٧٠
یەکەم: شۆڕشی ئینگلیزی (١٦٨٨ز)	٧٧
دووەم: شۆڕشی ئەمریکی (١٧٧٥ز)	٧٨
- کتێبی (عەقڵی سەلامەت) دانراوی (تۆماس پین)	٨١
- ڕاگەیاندنی سەربەخۆیی (١٧٧٦/٧/٤ز)	٨٣
- دەستووری ئەمریکی و بەڵگەنامەی مافەکان ١٧٨٧/٩/١٧ز	٨٤
سێیەم: دەستووری فەڕەنسی	٨٦
دەروازەی چوارەم: لیبڕالیەت لە نێوان هەڵکشان و داکشان	١٠٠
قۆناغی یەکەم: پێکهاتنی لیبڕالیەت (لە سەدەی ١٥ز تا سەدەی ١٨ز)	١٠٠
قۆناغی دووەم: هەڵکشانی لیبڕالیەت (لیبڕالیەتی کلاسیکی) (١٧٧٦ - ١٩١٤ز)	١٠٢
قۆناغی سێیەم: داکشانی لیبڕالیەت (لیبڕالیەتی کۆمەڵایەتی) (١٩١٧ - ١٩٧٠ز)	١٠٥
قۆناغی چوارەم: دووبارە هەڵکشانەوە (لیبڕالیەتی نوێ) (١٩٨٠ تا ئێستا)	١١٠
بەشی دووەم: چەمکی لیبڕالیەت و ناڕاستەکانی	١١٣
دەروازەی یەکەم: واتای چەمکی لیبڕالیەت	١١٥
- چەند چەمکێکی نزیک لە لیبڕالیەت	١٢٤
ناڕۆشنی چەمکی لیبڕالیەت و هۆکارەکانی	١٢٦
هۆکارەکانی ناڕۆشنی چەمکی لیبڕالییەت:	١٢٩
یەکەم: ناڕۆشنی بنەمای نازادی	١٢٩
دووەم: ناتەبا بوون و نەگونجان (دژیەک بوون)	١٣٠
سێیەم: فرە بۆچوونی سەبارەت بە چەمکی لیبڕالیەت	١٣٣
چوارەم: دروشمی خۆکاری کرداری مرۆیی	١٣٥

Preview sample - page 4 of 10 - Soran University Academic Digital Library

پێنجەم: پەیوەست بوونی چەمکی لیبڕالیەت بە سەرمایەداریەوە	١٣٦
دەروازەی دووەم: بنچینە هزرییەکانی لیبڕالیەت	١٣٧
بنچینەی یەکەم: نازادی	١٣٩
یەکەم: نازادی ویست	١٣٩
دووەم: نازادی شارستانی	١٤٤
چەمکی نازادی لە نێوان نەرێنی و نەرێنیدا	١٤٦
یەکەم: واتای نەرێنی نازادی	١٤٦
دووەم: واتای نەرێنی نازادی	١٥٤
نازادی و یەکسانی	١٦٣
بنچینەی دووەم: تاکایەتی	١٦٦
یەکەم: تاکایەتی لاساییکەرەوە	١٦٧
دووەم: تاکایەتی نوێ	١٧١
بنچینەی سێیەم: ژیرمەندی (عەقڵانیەت: عەلمانیەت)	١٧٥
دەروازەی سێیەم: ناڕاستەکانی لیبڕالیەت	١٨٢
سەرەتا	١٨٢
ناڕاستەکانی لیبڕالیەت	١٨٧
یەکەم: لیبڕالیەتی کلاسیکی	١٨٧
- قوتابخانەی سروشتی (فیزیوقرات) (١٧٤٨ز - ١٧٨٩ز)	١٨٨
- قوتابخانەی نیسکوتلەندی (١٧١٤ز - ١٨١٧)	١٨٩
- ڕۆشنگەری فەرەنسی (١٧١٧ز - ١٧٨١ز)	١٩٠
- قوتابخانەی مانشستەر (١٨٣٢ز - ١٨٤٩ز)	١٩١
دووەم: ڕادیکاڵی فەلسەفی (ڕێبازی سوودگەرای یاسایی)	١٩٢
سێیەم: لیبڕالیەتی هزری	١٩٦
چوارەم: شرۆڤەی پێناسەیی (قوتابخانەی کلاسیکی هاوچەرخ)	١٩٧
پێنجەم: لیبڕالیەتی کۆمەڵایەتی	١٩٨
- قوتابخانەی کینزی	١٩٩
- قوتابخانەی ڕێگای سێیەم	٢٠٠

Preview sample - page 5 of 10 - Soran University Academic Digital Library

شەشەم: لیبرالیەتی براگەتی	٢٠٢
حەوتەم: لیبرالیەتی نوێ	٢٠٤
- قوتابخانەی ڕەخنەیی (قوتابخانەی شیکاگۆ)	٢٠٤
- قوتابخانەی هەڵبژاردنی ئازاد	٢٠٦
بەشی سێیەم: بواڕەکانی لیبرالیەت	٢٠٧
سەرەتا	٢٠٩
دەروازەی یەکەم: لیبرالیەتی سیاسی	٢١٢
یەکەم: تیۆری گرێبەستی کۆمەڵایەتی	٢١٣
دووەم: مافە سەرەکییەکانی تاک	٢٢٤
سێیەم: جیاکردنەوەی دەسەڵاتەکان	٢٢٦
چوارەم: سنووری دەسەڵاتی کۆمەڵگە لەسەر تاک	٢٢٣
پێنجەم: ئازادی هزرو ڕاوبۆچوون	٢٤٣
شەشەم: لیبرالیەت لە بەرەنگاربوونەوەی دیموکراسیەت	٢٥٠
حەوتەم: قەیرانی سیستەمی دیموکراسی	٢٥٩
دەروازەی دووەم: لیبرالیەتی نابووری	٢٧١
یەکەم: ڕێبازی سروشتی کلاسیکی	٢٧١
دووەم: ڕێبازی کێنزی (لیبرالیەتی کۆمەڵایەتی)	٢٨٦
سێیەم: تیۆری ڕێگەی سێیەم	٢٩٤
چوارەم: لیبرالیەتی نوێ (قوتابخانەی شیکاگۆ)	٣٠٣
١-تاتشریەت	٣٠٩
٢-ڕیگانیەت	٣١١
لایەنەکانی لیبرالیەتی نوێ	٣١٣
أ- سنووردارکردنی ڕۆڵی دەوڵەت و دەست تێوەردانی لە چالاکی نابووری	٣١٤
ب- دووبارە دابەشکردنەوەی داهات و سەرمایە لەبەرژەوەندی دەوڵەمەندەکان	٣١٥
پێنجەم: قەیرانی سیستەمی سەرمایەداری	٣٢٤
بەشی چوارەم: لیبرالیەت لە جیهانی ئیسلامیدا	٣٦١
پێشەکی	٣٦٣

Preview sample - page 6 of 10 - Soran University Academic Digital Library

دەروازەی یەکەم: هۆکارەکانی دەرکەوتنی لیبرالیزم لە جیهانی ئیسلامیدا	٣٦٥
یەکەم: لادانی بیرویاوەڕی	٣٦٥
أ- ناقمە شاراوەکەرا (باتینیە) لادێیەوەکان و شوێنەوارەکانیان	٣٦٨
ب- موڕجینایەتی و شوێنەوارەکانی	٣٧٨
پ- تەصەوف و شوێنەوارەکانی	٣٩٨
دووەم: زۆرداری و خۆسەپاندنی سیاسی	٤٠٨
سێیەم: جەقبەستوویی و لاسایکردنەوە	٤٣٠
چوارەم: هێزی داگیرکەرەکان	٤٤١
دەروازەی دووەم: دیمەنەکانی لیبرالیزم لە جیهانی ئیسلامیدا	٤٥٢
یەکەم: لیبرالیزم لە حوکم و دەسەڵاتدا	٤٥٢
أ- سەردەمی ڕێنکخراوەکان	٤٥٣
ب- ڕێبازی گونجاندن لە نێوان ئیسلام و شارستانیەتی خۆرئاوای لیبرالی	٤٦١
پ- ڕێنکخراو و کۆمەڵە و حیزبە سیاسییە لیبرالییەکان	٤٧٦
١- کۆمەڵەی نێتحاد و تەرەقی	٤٧٧
٢- حیزبی وەفد	٤٨٣
ت- گۆڕانی دیموکراسی و پرۆژەی گەورەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست	٤٨٨
دووەم: لیبرالیزم لە دارایی و نابووریدا	٥٠٤
أ- پاشکۆیەتی نابووری	٥٠٤
ب- بەرنامەی چەسپاندن و گونجاندنی پەیکەری	٥١٥
سێیەم: بانگەشەی ئیسلامی لیبرالی	٥٢٤
أ- پرۆژەی ئەمریکی بۆ پرسی ئیسلامی لیبرالی	٥٢٥
ب- چەند نموونەیەکی کرداری بانگخوازانی (ئیسلامی لیبرالی)	٥٤٣
چوارەم: ڕەوتە لیبرالیەکان	٥٥٢
١- ڕەوتی لیبرالی ئیسلامی	٥٥٧
٢- ڕەوتی لیبرالی نەتەوەیی	٥٦٠
٣- ڕەوتی لیبرالییە نوێیەکان	٥٦٣
بەشی پێنجەم: هەڵوێستی ئیسلام لە بەرامبەر لیبرالیە	٥٦٩

Preview sample - page 7 of 10 - Soran University Academic Digital Library

سەرەتا	٥٧١
دەروازەی یەکەم: هەڵوێستی ئیسلام لە بەرامبەر نازادییەکان	٥٧٣
نەو رێسا و یاسا و بنچینانەی بەڵگە و ناماژەن لەسەر نازادی لە ئیسلامدا	٥٧٧
١- ناماژەی مەبەستەکانی بەرنامەی ئیسلام	٥٧٧
٢- ناماژەی رێپێدراوی پەسەن	٥٧٨
٣- ناماژەی بنچینەی نەستۆپاکی	٥٨١
چەند نموونەیەکی جێبەجێکاری لە هەڵوێستی ئیسلام لە بەرامبەر نازادییەکان	٥٨٢
یەکەم: نازادی ویست	٥٨٢
أ- یەکتاناسی ویستی (یەکتاپەرستی)	٥٨٣
ب- نازادی هەڵبژاردن (قەزاو قەدەر)	٥٩٢
دووەم: نازادی سیاسی	٥٩٦
بنچینەکانی نازادی لە حوکمڕانیدا	٦٠٠
أ- بەرپاکردنی دادگەری و ڕەتکردنەوەی ستەم	٦٠١
ب- هەڵبژاردنی دەسەڵاتدار	٦٠٤
پ- دەسەڵاتدار پێویستە پابەند بێت بە ڕاوێژەوە	٦٠٧
ت- چاودێری کردنی دەسەڵاتدارو ڕاستکردنەوەی	٦١٠
سێیەم: نازادی نابووری	٦١٧
دەستوەردانی دەوڵەت لە نابووریدا	٦٢٤
١- هەڵسانی دەسەڵاتدار بە بەندارکردنی رێپێدراو (المباح)	٦٢٨
٢- پاڵپشتی و هاریکاری دەوڵەت بۆ هەژارو دەستکورتان	٦٣١
چواردەم: نازادی ڕادەربڕین	٦٣٣
رێکخەرەکانی نازادی ڕادەربڕین	٦٣٥
رێکخەری یەکەم: ڕاو بۆچوونەکە شەرعی و ڕەوا بێت	٦٣٦
رێکخەری دووەم: هەبوونی شایستەیی ڕاوبۆچوون	٦٤١
رێکخەری سێیەم: ڕەچاوکردنی نەو دەرەنجامەی بۆچوونەکە سەری بۆ دەکێشێت	٦٤٣
رێکخەری چواردەم: نەو نامرازەی ڕاو بۆچوونەکەی پێ دەردەبڕدرێت شەرعی و ڕەوا بێت	٦٤٧

Preview sample - page 8 of 10 - Soran University Academic Digital Library

پێنجەم: ئازادی بیروباوەڕ	٦٤٩
أ- ڕزگارکردنی بیروباوەڕ لە داب و نەریت و هەواو هەوەس	٦٤٩
ب- زۆرلێنەکردن بۆ موسڵمان بوون	٦٥٢
دەروازەی دووەم: حوکمی شەرعی سەبارەت بە لیبڕالیەت	٦٦٦
سەرەتا	٦٦٦
- حەقیقەتی ناینی ئیسلام	٦٦٧
یەکەم: هەڵوەشێنەرەوەکانی باوەڕ لە لیبڕالیەتدا	٦٧٨
أ- کوفری بە حەڵاڵ دانان	٦٧٨
ب- کوفری گومان	٦٨٢
پ- کوفری دانپێدانەنان	٦٨٥
ت- حوکم کردن بە جگە لەو بەرنامەیەی خوا دابەزاندووە	٦٨٦
ج- هاوبەشدانانی مەبەست و ویست	٦٩١
دووەم: تێکدەرە ڕەوشتییەکان لە لیبڕالیەتدا	٦٩٦
أ- خۆویستی	٦٩٦
ب- شوێنکەوتنی هەواو هەوەس	٦٩٩
٣- ستەم	٧٠٦
- چەند گومانێك و بەرپەرچەکانیان	٧١٤
گومانی یەکەم: گومانی تەکفیر	٧١٤
گومانی دووەم: لیبڕالیەت تەنها نامرازێکە و بیروباوەڕ نییە	٧٢٢
گومانی سێیەم: لیبڕالیەت هەندێك شتی باشی هەیە	٧٢٣
کۆتایی	٧٢٧
سەرچاوەرکان	٧٣٤
ناوەڕۆك	٧٥٤

Preview sample - page 9 of 10 - Soran University Academic Digital Library

هـزری لیبرالی هزرێکی داگیرکاریـیه، مەبەست لێی دەستگرتنە بەسـەر تـەواوی جیهانـدا، ئـەم هـزرە پشت دەبەستێت بە تاکێتی خۆویست و کێبڕکێ و ڕەچاوکردنی هیچ وەك پێوەری ڕاستی هـەق، چونکـە مانـەوە بـۆ چاکتـرو شیاوتره، هـەر بۆیـە سـەدەی نۆزدەمـی زاپینـی (سـەدەی جەنگە جیهانییـەکان) و (داگیرکردنـی ڕاستەوخۆ) بـوو، ئـەم سـەدەیە سـەدەی زێڕینـی لیبرالیـەت بـوو، دوای دەرچوونـی داگیرکـەر بەبـێ حـەزی خـۆی، ئـەوا وڵاتـە داگیرکـراوەکان خرانـە ئـاو سیاسـەت و ئابـووری دەوڵەتـە مەزنـەکان لەسـەر بنچینـەی (ئاوەند و دەوروبـەر)، ئەمەش بەڵگەیە لەسەر مانەوەی داگیرکاری بەشێوەیەکی نوێ.

وایلیهاتـووە وڵاتانـی ئیسلامی دەنالێنـن بەدەسـت پاشـماوەکانی ئـەم هـزرە جـا ئەمـەش چ بـە لـە دەسـتدانی نازادییەکـەی بێـت لـە دارشـتنی دامـەزراوەو بەرنامەکانـی بەپێـی بەرژەوەندییـەکان و پەیـڕەوی خوایـی کـە بەهۆیـەوە خوابەرسـتی دەکات یـان بەهـۆی بوونـی هەندێك دەسـتە و بێـرِی باڵێشتی کـراو بێت لەلایـەن دەوڵەتـە مەزنـەکان کـە دامەزراوەکانـی وڵاتانـی ئیسـلامی دروسـت دەکات بەشـێوەیەك کـە پێچەوانـەی ئایین و بەرژەوەنـدی گەلانـی وڵاتانی ئیسلامی بێت.

بەمـەش نوممەتـی ئیسـلامی کەوتۆتـە نێـوان دوو ڕاگێشـەردا، لایەکـی بریتییـە لـە لایەنـی دەردکـی کـە خاوەنـی هێزێکـی سـەربازی و ئابـووری مەزنـە، هەڵدەسـتێت بـە فشـاری بـەردەوام بـۆ دەسـتەبەرکردنی ئامانجەکانـی، گەمارۆدانـی هـەر هەوڵێـك لـە پێنـاو ڕابـوون و بـە ئاگاهاتنـەوە و سـەربەخۆیی ، لایەنەکـەی تـر، لایەنـی ئاوخۆییـە، کـە هەڵدەسـتێت بـە کـرێ و کاڵی و کـەم و کورتـی خسـتنە ئـاو ڕیـزەکان و دژایەتـی کردنـی هـەر یەکێك کـە هەوڵـدەدات ڕابکات لە حوکمڕانی و قەڵەمڕەوی نەفامی خۆرئاوا.

Preview sample - page 10 of 10 - Soran University Academic Digital Library